

A hand in a black sleeve makes a peace sign against a brick wall. A large pink triangle is on the left side of the image, and a blue triangle is at the bottom.

VREDESMANIFEST

**LAAT DE KINDEREN SPELEN
'INVESTEER IN VREDE'**

*DIT VREDESMANIFEST WORDT VOORGEDRAGEN OP HET VREDESYMPOSIUM
'INVESTEER IN VREDE' OP 21 SEPTEMBER 2015 EN WORDT AANGEBODEN OP 22 SEPTEMBER
2015 AAN DE VASTE KAMERCOMMISSIE BUITENLANDSE ZAKEN VAN DE TWEDE KAMER*

SAMENVATTING

Dit Vredesmanifest is onze reactie op het onlangs verschenen Manifest Over Versterking van de Nederlandse Defensie dat in april dit jaar aangeboden werd aan de ministers Hennis en Koenders. We richten ons hierbij eveneens op de politiek en willen met het Vredesmanifest het belang van het voorkomen van oorlogen en de oplossing daarvan zonder wapens onderstrepen.

Op 18 juni dit jaar bracht de UNHCR een rapport uit getiteld 'A World at War'. Er zijn ongeveer 60 miljoen vluchtelingen, waarvan de helft kinderen. In 2014 kwamen er minstens 13.730 kinderen om of werden verminkt of gewond door gewapend conflict aldus het rapport van de Secretaris Generaal van de Verenigde Naties (8 juni 2015).

De titel van dit manifest "Laat de kinderen spelen: Investeer in Vrede" geeft aan dat we een betere wereld willen voor ons allemaal, een wereld waarin alle kinderen gewoon kunnen spelen. Mensen, en zeker kinderen, mogen niet het slachtoffer zijn van gewapende conflicten waar ze part nog deel aan hebben.

Achtergrond

Het budget van het ministerie van Buitenlandse Zaken moet in 2018 met een kwart zijn gereduceerd. Naast een aantal terechte kostenbesparende maatregelen, worden er minder activiteiten in Europa en ontwikkelingslanden ondernomen, worden grote posten (denk o.a. aan ambassades) verkleind en wordt er flink bezuinigd op het departement in Den Haag.

Gezien de vele gewapende conflicten in de wereld en de enorme stroom vluchtelingen wereldwijd, vinden

Vredesmissies zonder wapens

Met vredesmissies zonder wapens bedoelen we burgers die zich ongewapend inzetten voor de preventie of het afwenden van geweld. Het VN High-level Independent Panel (juni 2015, p. 23) geeft het belang aan van non-gouvernementele organisaties die burgers beschermen door hun aanwezigheid en hun commitment ten opzichte van niet-gewelddadige strategieën voor bescherming van burgers. Vredesmissies zonder wapens kunnen onder andere nuttig zijn in de volgende situaties: het beschermen van mensenrechtenactivisten; het monitoren van gewelddadigheden na een staakt-het-vuren en het afwenden van geweld gedurende transitie in leiderschap. Er zijn al verschillende organisaties binnen en buiten Nederland die deze missies ondernemen, zoals Peace Brigades International (PBI) en Nonviolent Peaceforce (NP).

wij dat het voorkomen van gewapende conflicten en het oplossen ervan door ongewapende strategieën op de voorgrond moet staan. Dit komt overeen met de bevindingen van het VN High-level Independent Panel rapport over vredesmissies. Daarnaast concludeerde het panel (p. 27) dat – gezien de positieve bijdragen van vredesmissies zonder wapens - het essentieel is gebruik te maken van lokale geweldloze initiatieven en NGO's om een veilige omgeving te creëren voor burgers in het conflictgebied.

Wij pleiten dan ook voor een hoger budget voor diplomatie en vredesmissies zonder wapens.

Internationale ontwikkelingen

Wij pleiten voor diplomatieke oplossingen. Daarnaast benadrukken we in het geval van gewapende conflicten de eigen verantwoordelijkheid van strijdende partijen om vrede te sluiten en om ook lokale maatschappelijke organisaties hierbij te betrekken. De internationale gemeenschap zou dit eensgezind moeten aanmoedigen en diplomatieke druk moeten uitoefenen op de strijdende partijen. We realiseren ons dat dit Vredesmanifest slechts oplossingsrichtingen biedt en dat we de gewapende conflicten zeer summier behandelen. Er wordt onder andere ingegaan op de situatie in: Syrië, de gespannen relatie tussen Nederland en Rusland en de relatie tussen Israël en Palestina.

Verder maken wij ons onder andere zorgen om de ernstige ondervoeding van mensen in Jemen (aan het eind van het jaar zouden dat er al 1,8 miljoen kunnen zijn) en de humanitaire situatie van de Syrische vluchtelingen.

AANBEVELINGEN

Hieronder volgt een beknopte opsomming van de aanbevelingen. Achterin het Vredesmanifest staat de volledige opsomming:

- Ten eerste adviseren wij om (nog) meer aandacht te besteden aan diplomatie. Het gaat hierbij om het (verder) vergroten van de inspanningen om oorlogsgeweld te voorkomen en op te lossen door middel van geweldloze oplossingen.¹
- Ten tweede pleiten wij voor meer financiële middelen voor diplomatie, humanitaire hulp en ontwikkelingssamenwerking.² Ook zien we graag dat het budget voor ontwikkelingssamenwerking weer op 0,8% van het Bruto Nationaal Product komt.
- Ten derde zou er bij conflictpreventie en conflictoplossing meer aandacht moeten zijn voor "a responsibility to assist". Het gaat hierbij om het ondersteunen van geweldloze vredesactivisten en burgergroeperingen. Dit kan bijvoorbeeld door vredesmissies zonder wapens. We willen dan ook graag dat de Nederlandse regering vredesmissies zonder wapens meerdere jaren financiert, wat ons betreft met 4 miljoen euro per jaar voor de komende vijf jaar uit het budget van Defensie. Het is belangrijk dat de organisaties de gelegenheid krijgen om verder te professionaliseren en een trackrecord uit te breiden of op te bouwen.
- Ten vierde, dient Nederland zich in te zetten voor de bescherming van kinderen in gewapende conflicten. Zo verdient de re-integratie van kinderen die gerekruteerd en gebruikt zijn in extreem geweld veel aandacht.
- Ten vijfde adviseren wij om ook een andere visie op bondgenootschappen te vormen. Zo zou Duitsland wellicht intermediair kunnen zijn als het gaat om het verminderen van de spanning tussen het Westen en de Russische Federatie.
- Ten zesde pleiten wij voor het "casusgericht" werken aan vredesoplossingen en het delen van "best practices". De internationale gemeenschap zou (nog) meer kunnen samenwerken om landen bij te staan die getroffen zijn of worden door een conflict.
- Ten zevende streven wij naar een verbod op de ontwikkeling, de productie en het gebruik van volledig autonome wapens (de zogenaamde killerrobots). Zie de paragraaf over killerrobots voor meer informatie.
- Ten achtste vinden wij dat Nederland zich in dient te zetten voor een verbod op kernwapens. Zowel in eigen land als internationaal. De kernwapens die in Nederland zijn opgeslagen dienen zo spoedig mogelijk verwijderd te worden en we vinden dat Nederland zich in moet zetten voor een no first-use policy van de NAVO.

¹ Zie ook resolutie 2171 (2014) van de VN-Veiligheidsraad, waarin aangegeven wordt dat landen meer moeten investeren in de preventie van gewapende conflicten (zie ook Poort – van Eeden, maart 2015).

² Zie ook de motie van Ganzevoort, medegetekend door Elzinga, Kox, Schrijver en De Vries 24 maart 2015, Eerste Kamer.

LAAT DE KINDEREN SPELEN: INVESTEER IN VREDE

Vandaag is het 21 september, de dag die door de Verenigde Naties is uitgeroepen tot de Internationale Dag van de Vrede. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties heeft aangegeven dat ze graag wil dat deze dag wordt gewijd aan het versterken van het vredesideaal, zowel binnen als tussen landen en mensen. Hieraan geven wij graag gehoor.

Er zijn wereldwijd nog teveel mensen die in de meest verschrikkelijke oorlogssituaties of dreigingen van oorlog leven.

Een oorlog betekent: ouders die rouwen om het verlies van hun kind, verwoeste huizen, gebroken dromen. Soms lijkt het alsof we dat vergeten. Soms lijkt het alsof regeringsleiders bezig zijn met elkaar. Soms lijkt het alsof regeringsleiders vergeten dat als zij een conflict hebben, dat hun bevolking daar onder lijdt. Soms lijkt het alsof politiek leiders zich niet in durven zetten voor vrede en armoedebestrijding omdat ze zich afvragen of daar wel stemmen mee te behalen zijn. Tegen hen zouden wij willen zeggen, durf de mensen voor te gaan, schets ze de mogelijkheden van een betere en eerlijkere wereld en de rol van vrede hierin. Gun mensen, liefde, een huis, eten en drinken, medische zorg, een opleiding, werk en een nationaliteit. In 2014 waren er ongeveer 60 miljoen vluchtelingen op de wereld, dat is ongeveer 3,5 keer zoveel mensen als er in Nederland wonen. Ook in Europa zien we de gevolgen van de conflicten, dagelijks zijn er mensen die hun leven wagen in gammele bootjes om op zoek te gaan naar een plaats waar het wel veilig is.

Onze oproep aan de politiek en de maatschappij is: Laat de kinderen spelen! Investeer in vrede! De titel van dit manifest "Laat de kinderen spelen" geeft aan dat we een betere wereld willen voor ons allemaal, een wereld waarin alle kinderen gewoon kunnen spelen. Of zoals op het opschrift van een poster van de ideële organisatie

Visie op Vrede: we kijken naar wat ons bindt

Leden van vredesorganisaties verschillen soms in de opvattingen over de mate van geweldloosheid.⁴ Sommige leden van vredesorganisaties keren zich af van elke poging tot rechtvaardiging van militair geweld. Andere organisaties pleiten met name voor het beschermen van de burgers in oorlogssituaties, maar wijzen de inzet van het leger ter voorkoming van acute dreiging van genocide of grootschalige schendingen tegen de menselijkheid niet af. Uiteraard hebben ook wij geen eensluidend en pasklaar antwoord op alle vragen. Zoals op de vraag hoe op een geweldloze manier voorkomen had kunnen worden dat IS de yezedi's aanviel?

We kiezen er in dit manifest echter voor om te kijken naar wat ons bindt en om aan te geven, waar er volgens ons allemaal nog veel winst te behalen is. Zo zijn we het erover eens dat vrede vooral door geweldloze oplossingen tot stand moet komen en dat het van essentieel belang is om alle mensen dezelfde rechten te geven: ongeacht etnische afkomst, godsdienst of gender zoals dat ook in onze grondwet staat geschreven. Daarbij is het zo dat als dat niet gebeurt, het leidt tot onvrede en het een voedingsbodem kan zijn voor geweld. Dat zien we in Irak (waar de soennieten een ongelijke positie hadden) en nu ook bij de opmars van IS in Egypte (waar veel bedoeïenenstammen zich achtergesteld voelden, de Volkskrant 3 juli 2015). Verder geven wij aan dat wij veel waarde hechten aan mensenrechten.

Loesje staat "Wat er ook speelt in een land, laat het vooral de kinderen zijn". Mensen, en zeker kinderen, mogen niet het slachtoffer zijn van gewapende conflicten waar ze part nog deel aan hebben. Heden ten dage is de situatie helaas anders. De helft van de 60 miljoen vluchtelingen is kind (UNHCR, 18 juni 2015). In 2014 kwamen er minstens 13.730 kinderen om of werden verminkt of gewond door gewapend conflict (aldus het rapport van de Secretaris Generaal van de Verenigde Naties, 8 juni 2015).³ Dit betekende dan ook een dramatische toename van ernstige schendingen in de rechten van kinderen, aldus de Secretaris Generaal van de VN. En dan dient hierbij nog opgemerkt te worden dat veel slachtoffers niet gerapporteerd zijn en dat hierin niet de cijfers van het aantal kindsoldaten, ontvoeringen en seksueel misbruik zijn meegenomen.

Dit Vredesmanifest is onze reactie op het onlangs verschenen Manifest Over Versterking van de Nederlandse Defensie dat aangeboden werd aan de ministers Hennis en Koenders. We richten ons hierbij eveneens op de politiek en willen hiermee het belang van het voorkomen van oorlogen en de oplossing daarvan zonder wapens onderstrepen.

Het Vredesmanifest is geen blauwdruk, maar wil een aanzet vormen tot opbouwende maatschappelijk en politieke discussie als het gaat om bereiken van duurzame vrede. Een punt voor de discussie geven we u alvast mee. We vinden het onbegrijpelijk dat er wereldwijd zoveel geïnvesteerd wordt in wapens en zo weinig in conflictpreventie, het oplossen van conflicten, ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulpverlening. Volgens het Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) werd er in 2010 door de landelijke overheden 130,5 miljard dollar uitgegeven aan ontwikkelingssamenwerking, terwijl zij 1,63 biljoen dollar uitgaven aan wapens.

We gaan hieronder in op onze visie op vrede, op internationale ontwikkelingen en op een aantal belangrijke onderwerpen die spelen bij de vredesorganisaties. Tot slot doen we een aantal aanbevelingen aan de politiek.

Achtergrond

Het budget van het ministerie van Buitenlandse Zaken moet in 2018 met een kwart zijn gereduceerd. Minister Timmermans gaf - in zijn brief aan de Tweede Kamer van 28 juni 2013 - aan hoe de diplomatie gemoderniseerd wordt en op welke manier de bezuinigingen worden ingevuld. Naast een aantal terechte kostenbesparende maatregelen, worden er minder activiteiten in Europa en ontwikkelingslanden ondernomen, worden grote posten verkleind en wordt er flink bezuinigd op het departement in Den Haag.

Wij vinden de maatschappelijke en de media aandacht voor deze bezuinigingen summier, zeker als je dat vergelijkt met de aandacht voor de bezuinigingen op defensie. Hierbij speelt waarschijnlijk een rol dat diplomaten weinig zichtbaar zijn voor het grote publiek. Vertegenwoordigers van defensie vertellen uitgebreid in het NOS journaal en op Nieuwsuur waarom er meer investeringen in defensie moeten komen. Wij lezen dat de kogels voor oefeningen op zijn en dat er in het budget voor reservisten gesneden wordt. Ook al werken diplomaten veel in stilte, dan nog vragen wij ons af waarom wij zo weinig van ze horen? Kunnen zij aan het grote publiek meer vertellen over hun werk? Wat vinden zij van de bezuinigingen en wat zijn de gevolgen daarvan volgens hen? Vinden zij dat er investeringen gedaan moeten worden, en zo ja, waarin? Wat doen zij op het gebied van conflictpreventie, hoe kan bijvoorbeeld de dreigende burgeroorlog in Burundi volgens hen worden voorkomen? In het regeerakkoord staat dat Nederland zich zal inzetten om bruggen te slaan tussen Israël en de Palestijnen, wat is de rol van diplomaten hierin? Hoe kunnen best practices op het gebied van diplomatie gedeeld worden en hoe kunnen ze vorm gegeven worden in beleid? Wat kunnen andere landen en diplomaten leren van bijvoorbeeld de Centraal-Afrikaanse Republiek waar eind 2013 drie religieuze leiders het land tot bedaren brachten?

Voor ons staat vast dat er meer geïnvesteerd moet worden in diplomatie. Een voor de hand liggende vraag is, met welk bedrag? Wij hebben geen bedrag paraat. Maatschappelijke en politieke discussie hierover lijkt ons zeer zinvol. Er zou een norm moeten komen voor wat landen moeten besteden aan conflictpreventie en conflictoplossing zonder wapens.

Internationale ontwikkelingen: belang van internationale verbinding en verzoening

In deze paragraaf schetsen wij heel beknopt onze visie op een paar internationale ontwikkelingen. Wij realiseren ons dat we daarbij slechts enkele conflicten noemen, dat we ze slechts summier behandelen en dat er nog veel meer belangrijke internationale kwesties zijn (Libië, Burundi etc). Daarbij zijn we ons er ook van bewust dat sommige conflicten al lang lopen. Toch willen wij ook juist voor die conflicten aandacht vragen. Het nucleaire akkoord met Iran dat onlangs gesloten is, is een van de voorbeelden dat laat zien dat een route naar vrede mogelijk is, ook al is zij nog broos. In de benadering van onderstaande internationale ontwikkelingen zijn we uitgegaan van (soms nieuwe) wegen die leiden naar diplomatieke oplossingen.

De oorlog in Syrië

De verschrikkelijke oorlog in Syrië, een van de grootste humanitaire rampen in de 21ste eeuw, gaat ons erg aan het hart. De zaak is zeer complex, dat weten we. Toch willen we op 21 september, de Internationale Dag van de Vrede, nogmaals de noodzaak benadrukken van een spoedige diplomatieke oplossing. Te lang wachten de mensen in Syrië hier al op. Syrische vredesactivisten, verenigd in Planet Syria, laten weten dat zij nog elke dag lijden onder de vatenbommen van het regime van president Assad⁵. De vatenbommen raken burgers en anti-regeringstroepen en maken veel slachtoffers, terwijl VN resolutie 2139 deze wapens verbiedt⁶. Als je googelt op 'vatenbommen' word je misselijk van wat je te zien krijgt. Afgerukte ledenmaten, uiteengereten lichamen, het is te gruwelijk voor woorden en het is geen wonder dat de Syriërs hun land massaal ontvluchten. Een filmpje van The White Helmets - een groep Syrische vrijwilligers - laat zien hoe zij een baby redden uit het puin dat veroorzaakt is door deze bommen⁷. Het Syrische Netwerk voor Mensenrechten wijst erop dat het regime van president Assad vele malen meer burgerslachtoffers maakt dan IS.⁸ Uit de antwoorden van de minister van Buitenlandse Zaken, de heer Koenders, op vragen uit de Tweede Kamer die zijn vastgesteld op 1 juli dit jaar, maken wij op dat Nederland de aanvallen met vatenbommen sterk veroordeelt. Overigens richten ook partijen die zich verzetten tegen het regime slachtingen aan en begaan oorlogsmisdaden zoals: moord, executie zonder proces, marteling etc. (VN rapport 2014). Meer dan 250.000 mensen zijn gedood en meer dan een miljoen mensen zijn gewond.

⁵ www.planetsyria.org/en

⁶ Antwoorden op vragen 46 en 47. Bestrijding Internationaal Terrorisme. 27 925. Nr. 544. Lijst van Vragen en Antwoorden. Vaste Commissie voor Buitenlandse Zaken.

⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=6h0VDhENotI>

⁸ <http://sn4hr.org/blog/2014/09/22/169/>

³ Warchild attendeerde ons op dit rapport, waarvoor dank.

⁴ Dit punt wordt ook geschetst in het boekje "Werken aan rechtvaardige vrede" van Kerk en vrede, september 2015.

Wij denken dat er nog meer is dat Nederland kan doen, al vergt een diplomatieke oplossing meesterwerk. Niet alleen vanwege de grote hoeveelheid aan strijdende partijen in Syrië, maar ook door het grote aantal landen dat betrokken is bij de oorlog en doordat de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad (China, Frankrijk, Groot-Brittannië, de Russische Federatie en de Verenigde Staten) tot overeenstemming dienen te komen. We adviseren de Nederlandse regering om Duitsland te vragen om bij Frankrijk, Rusland en de Verenigde Staten aan te dringen op een spoedige diplomatieke oplossing voor de oorlog in Syrië. Daarnaast pleiten wij ervoor om Iran te betrekken bij een diplomatieke oplossing voor Syrië. Iran steunt het regime van president Assad en keert zich tegen Syrië op de kaart zetten en overleggen wat beide partijen nog meer kunnen doen om tot een diplomatieke oplossing voor Syrië te komen en welke partijen er nog meer bij betrokken moeten worden. Vanzelfsprekend dient ook een en ander afgestemd te worden met VN gezant De Mistura. We zijn van mening dat landen juist moeten gaan samenwerken om een einde te maken aan de oorlog in Syrië.

Zoals professor Stephen Walt aangeeft in zijn blog op Foreign Policy⁹ is het belangrijk om landen in de regio voor wie veel op het spel staat (Saoedi-Arabië, Jordanië, Turkije en Iran) de leidende rol op zich te laten nemen als het gaat om het tegengaan van de boodschap van ISIS. Andere staten zouden tevens overtuigd moeten worden om de inkomstenbron van ISIS (zoals de olie-industrie) te boycotten. Ook Kerk en Vrede pleit in het boekje “Werken aan rechtvaardige vrede” (p. 9) ervoor de financiële stromen naar ISIS en de redenen waarom mensen ISIS steunen weg te nemen. Dat laatste betekent dat de soennieten in Irak bij het vredesproces betrokken moeten worden.

Als vredesorganisaties vragen wij daarnaast aandacht voor de vrouwenactivisten die zich inzetten tegen de seksuele slavernij van ISIS. Zij verzetten zich onder andere door het creëren van opvanghuizen en het houden van geheime vergaderingen (zie de brief van Yifat Susskind, directeur Madre in de New York Times, 18 augustus 2015)¹⁰. Zij verdienen dan ook onze steun.

Een ander punt is de schrijnende humanitaire situatie van de Syrische vluchtelingen. Eind juli werd bekend dat het Wereldvoedselprogramma de voedselhulp aan honderdduizenden Syrische vluchtelingen in Jordanië halveert, omdat het niet genoeg geld meer heeft (NRC Handelsblad, 31 juli 2015).

De oorlog in Jemen

In hun brief van 21 mei 2015 geven de Ministers van Buitenlandse Zaken en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking uitleg over de situatie in Jemen. Begin 2011 breekt een opstand uit tegen president Ali Abdullah Saleh, die toen al 33 jaar onafgebroken aan de macht was. Hij wordt opgevolgd door Abd Rabbu Mansour Hadi, tot dan toe vicepresident van Jemen. Hadi wordt belast met het democratische transitieproces tot aan de verkiezingen. De Houthi's, een tribale groep uit het noorden van Jemen, voelen zich gedurende dit proces echter stelselmatig achtergesteld. Na een reeks van incidenten leidt dit ertoe dat Houthi's op 20 januari 2015 het presidentieel paleis in Sana'a bestormen. Hierbij vallen tientallen doden. President Hadi en premier Bahah worden onder huisarrest geplaatst. Zij dienen kort daarna hun ontslag in. Achter de schermen doet VN-gezant Jamal Benomar verwoede pogingen om de partijen terug te brengen naar de onderhandelingstafel. Deze keer lukt dat niet. Op 30 januari 2015 geven de Houthi's eenzijdig een Constitutionele Verklaring uit. Het parlement wordt ontbonden. De laatste fase van de «slow motion coup» van de Houthi's is voltooid. Het democratisch transitieproces komt tot stilstand.

Op de website van het NOS journaal (19 augustus 2015) zijn beelden te zien van ernstig ondervoede kinderen in Jemen. De beelden zijn naar buiten gebracht door Unicef, zij waarschuwt dat door het geweld in het land steeds meer kinderen te weinig te eten krijgen en ondervoed raken. Aan het eind van het jaar zouden dat er al 1,8 miljoen kunnen zijn. De NOS bericht verder dat de aanhoudende gevechten het merendeel van de 24 miljoen inwoners afhankelijk gemaakt hebben van humanitaire hulp. Ruim twintig miljoen Jemenieten zouden door het conflict zijn afgesloten van schoon drinkwater. In de brief van 21 mei 2015 geven de Ministers van Buitenlandse Zaken en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking aan dat er vijf miljoen euro extra noodhulp komt voor Jemen. We stellen het op prijs dat er extra financiële middelen beschikbaar worden gesteld, maar gezien de huidige situatie onder de Syrische vluchtelingen en de situatie in Jemen vinden wij dat er substantieel meer financiering moet komen voor humanitaire hulp (zie de vierde aanbeveling).

De verhouding met Rusland: Duitsland als intermediair

Net als de Nederlandse regering (Beleidsbrief Betrekkingen met Rusland, 13 mei 2015) maken wij ons zorgen om de inperking van vrijheden voor media, ngo's, en andersdenkenden in Rusland. Wij zijn van mening dat onafhankelijke en pluriforme media en ngo's een belangrijke rol spelen in een vitale democratische rechtstaat. Desalniettemin maken wij ons ook zorgen om de oplopende spanningen tussen het Westen en Rusland.

De Adviesraad Internationale Vraagstukken, (AIV, april 2015, p. 30) geeft aan dat zij de opstelling van minister Koenders kan volgen als het gaat om een 'compartimentalisering en differentiatie' in de relatie van Nederland met Rusland. De Minister van Buitenlandse Zaken (Beleidsbrief Betrekkingen met Rusland, 13 mei 2015) en de AIV geven aan dat het neerhalen van de MH-17 de Nederlands-Russische betrekkingen compliceert. Wij zijn van mening dat het afwikkelen van dit tragische incident onderdeel moet zijn van een compartimentalisering en differentiatie strategie.

Naast de 'compartimentalisering en differentiatie' relatie, adviseert de AIV in haar advies van om de relatie met Rusland op een nieuwe leest te schoeien. Ook geeft zij aan dat Rusland op veel terreinen een tegenstander is (p. 46), onder andere door de gebeurtenissen op de Krim en de houding van Rusland ten opzichte van de Baltische Staten. Zoals eerder is aangegeven maken wij ons zorgen om de oplopende spanningen tussen het Westen en Rusland. We betwijfelen het of de 'compartimentalisering en differentiatie' strategie

Israël-Palestina

Het conflict tussen Israël en Palestina bestaat al 67 jaar. In het regeerakkoord van 29 oktober 2012 “Bruggen slaan” (p. 14) wordt aangegeven dat Nederland zich waar mogelijk in zal zetten voor vrede en veiligheid in het Midden Oosten en daarbij de goede banden met zowel Israël als de Palestijnse autoriteit zal benutten. Dat is hard nodig. In de zomer van 2014 kwamen veel burgers om door militair geweld tussen het Israëlische leger en de Palestijnen. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties geeft aan dat er in Gaza minstens 561 kinderen (557 Palestijnse, 4 Israëlische) om kwamen en 4.271 gewond raakten (4.249 Palestijnse kinderen en 22 Israëlische).

We putten dan ook hoop uit het feit dat van de zomer bekend (NOS 15 juli 2015) werd dat de Nederlandse regering de vredesbesprekingen tussen Israël en de Palestijnen een impuls wil geven en we hopen dat er ook eindelijk een doorbraak komt. Dit vergt naar onze mening in de eerste plaats vooral politieke moed, constructief meedenken, volharding en wil van de Israëlische regering en de Palestijnse vertegenwoordiging zelf.

De internationale gemeenschap kan naar ons idee de vredesbesprekingen stimuleren door onderlinge samenwerking (zie ook de zesde aanbeveling). Zo is Nederland een relatief kleine speler, maar kan zij in belangrijke mate bijdragen door haar goede contacten met zowel Israël als de Palestijnse autoriteit aan te wenden. De Verenigde Staten zijn een grote speler die van oudsher sterke banden hebben met de Israëlische gemeenschap. In het AIV advies (2013, p. 50) wordt eveneens gepleit voor onderlinge internationale samenwerking en een actieve rol van de EU als het

momenteel nog werkbaar is. In plaats van een 'Rusland als tegenstander strategie' zien we graag dat de spanning verminderd wordt: goede relaties bieden over het algemeen de beste bescherming, het voorkomt een nieuwe wapenwedloop, Rusland staat waarschijnlijk opener voor opmerkingen over haar beleid als de verhoudingen ontspannen zijn (en vice versa), er zijn belangrijke internationale kwesties die opgelost moeten worden (zoals de oorlog in Syrië) en van oudsher heeft Nederland juist goede betrekkingen met Rusland.

Wij denken dat de spanning op twee manieren verminderd kan worden. Ten eerste door Rusland als gelijkwaardige partner te behandelen. Zie ook het AIV rapport (april 2015) waarin aangegeven wordt dat Rusland dat wenst. Voor vredesorganisaties is een benadering vanuit gelijkwaardigheid sowieso een belangrijk uitgangspunt. Ten tweede zijn we van mening dat Duitsland een belangrijke rol kan spelen als het gaat om het verbeteren van de relatie tussen het Westen en Rusland. Op pagina 45 van het AIV rapport wordt ook gesteld dat een sterke oriëntatie van Den Haag op Berlijn voor de hand ligt, gezien de leidende rol die Duitsland in Europa speelt in het Oekraïne-dossier. Het zou volgens ons goed zijn als er op een andere manier naar bondgenootschappen gekeken wordt. Een bondgenootschap in de rol van intermediair, die in een vroegtijdig stadium probeert gespannen verhoudingen tussen twee landen te ontspannen. Dit kan helpen bij het oplossen van conflicten waarbij bijvoorbeeld de vijf permanente leden van de VN Veiligheidsraad verdeeld zijn over hoe het conflict opgelost moet worden (zoals in het geval van Syrië). Daarnaast kan het gaan om conflictpreventie. Zie ook de vijfde aanbeveling.

⁹ Zie <http://foreignpolicy.com/2015/06/10/what-should-we-do-if-isis-islamic-state-wins-containment/>. Overigens pleit Walt ook voor “indamming” van ISIS. Wij focussen in dit Vredesmanifest op geweldloze oplossingen. Zoals eerder is aangegeven kijken wij naar wat ons bindt.

¹⁰ http://www.nytimes.com/2015/08/18/opinion/horrified-by-isis-use-of-sex-slaves.html?_r=0

gaat om het oplossen van het conflict. In overleg met de Israëliëse en Palestijnse vertegenwoordiging zou gekeken kunnen worden wat er nog meer nodig is om de vredesbesprekingen vlot te laten verlopen. Daarbij valt ons op dat een groot deel van de internationale gemeenschap (waaronder zowel Nederland als de Verenigde Staten) al lange tijd voorstander is van de tweestatenoplossing. Ook de meerderheid van de Europese Unie stemde in 2014 in met een principiële erkenning van Palestina mits dit hand in hand gaat met vredesbesprekingen.

De overeenstemming over de grenzen is echter al jaren onderwerp van discussie, niet in de laatste plaats vanwege het feit dat de Palestijnse gebieden verdeeld zijn in de Gazastrook en de Westelijke Jordaanoever. Vandaar dat de laatste tijd ook gesproken wordt over een meer hybride tweestatenoplossing (door bijvoorbeeld voormalig VN gezant Robert Serry, lezing 'The Vanishing Prospects for a Two State Solution' voor UPEACE Centre the Hague, 9 september 2015) of over een eenstaatoplossing (Loewenstein en Moor 2012 in AIV, 2013, p. 28). Wij verwachten dat de eenstaatoplossing weerstand zal oproepen bij de Israëliëse regering, zo wilde Netanyahu het joodse karakter van Israël in 2014 nog vastleggen in de grondwet. Daarbij verwachten we ook dat het weerstand zal oproepen bij Palestijnse vertegenwoordigers. De Adviesraad Internationale Vraagstukken (2013) merkt op dat Israël in feite binnen de grenzen van voor 1967 al een binationale staat is, met een Arabische minderheid van ruim 20 procent op een totale bevolking van circa 7,5 miljoen. Ze wijst echter op het belang van eerder gemaakte afspraken over de tweestatenoplossing en ziet dat als nog steeds de enige begaanbare weg die kan leiden tot beëindiging van het conflict.

Ons inziens dient in ieder geval bij zowel de Israëliëse regering als de Palestijnse vertegenwoordiging nogmaals het belang van vrede benadrukt te worden evenals hun gezamenlijke verantwoordelijkheid hierin en het vinden van een gezamenlijke oplossing. Bij een tweestaten oplossing wijzen we erop dat de Palestijnen de mogelijkheid moeten krijgen om ook daadwerkelijk een goed functionerende staat op te kunnen bouwen. Bij een éénstaatoplossing dienen alle burgers dezelfde rechten te krijgen en dient er voor een fatsoenlijk bestaansniveau van alle burgers gezorgd te worden.

Nucleair akkoord Iran

In een brief aan president Obama (27 augustus 2013) gaf een van de opstellers van dit manifest aan een voorstander te zijn van meer ontspannen verhoudingen tussen de Verenigde Staten en Iran en de noodzaak tot onderhandelingen over het nucleaire programma van Iran. We zijn dan ook verheugd over het akkoord over het nucleaire programma van Iran van 14 juli jongstleden en hopen dat de relatie tussen de Verenigde Staten en Iran verbeterd wordt. Daarbij kan dit ertoe bijdragen dat Iran een constructieve rol kan spelen met betrekking tot het diplomatiek oplossen van het conflict in Syrië. De Syrische president Assad krijgt namelijk politieke steun van Rusland, China en Iran (zie voor meer informatie hierover onder andere ook de blog van professor Stephen Walt op Foreign Policy¹¹ en de brief van May-May Meijer aan president Obama). Zij kunnen hem er wellicht toe bewegen om tot een diplomatieke oplossing te komen. Het is evident dat zo de situatie voor de Syrische bevolking enorm verbeterd zou worden, wat al een enorme en terechte vooruitgang zou zijn. Ten tweede worden bij het gezamenlijk oplossen van een conflict de banden met Iran verstevigd. We beseffen dat er nog een lange weg te gaan is.

VREDESMISSIES ZONDER WAPENS, UNARMED CIVILIAN PEACEKEEPING (UCP)¹²

In juni dit jaar sprak de VN haar expliciete steun uit voor ongewapende strategieën om burgers te beschermen in vredesmissies. Dit werd gedaan in het VN High-level Independent Panel on Peace Operations Rapport (16 juni 2015, p.23). Het panel, aangesteld om de VN vredesmissies te evalueren, concludeerde dat het 'essentieel was gebruik te maken van lokale geweldloze initiatieven en NGO's om een veilige omgeving te creëren voor burgers in het conflictgebied.'¹³ Het panel kwam onder andere tot deze conclusie naar aanleiding van een rapport van Nonviolent Peaceforce (NP), waarin zij hun ervaringen en successen uiteen zetten in o.a. Sri Lanka en de Filippijnen.

Socioloog Randy Janzen deed onderzoek naar UCP (2014) en geeft aan dat vredesmissies zonder wapens in opmars zijn. De redenen hiervoor zijn volgens hem dat vredesmissies zonder wapens zowel goedkoop als effectief zijn (zie hiervoor ook het onderzoek van Mahony, 2006; Schirch, 2006). Hoewel de publieke perceptie vaak is dat vredesmissies zonder wapens gevaarlijker zijn dan gewapende vredesmissies en dat er bij eerstgenoemde daarom

meer doden en gewonden vallen, blijkt uit bovenstaande onderzoeken dat er geen overtuigend bewijs is voor deze claim. Het ontbreekt echter ook nog aan kwantitatief onderzoek om het tegendeel te bewijzen – hoewel Janzen in zijn onderzoek een poging daartoe doet. Het moet echter gezegd worden dat vredesmissies zonder wapens en VN vredesmissies elkaar niet uit hoeven sluiten. Sterker nog, een combinatie van beiden is goed mogelijk. Zo werkten de peacekeepers van de VN en Nonviolent Peaceforce samen in Zuid-Sudan.

Bij vredesmissies zonder wapens wordt gebruik gemaakt van vreedzame strategieën om ervoor te zorgen dat partijen afzien van geweld. Denk hierbij aan de macht van autoriteit, politieke en economische macht, media aandacht, mediation en simpelweg aanwezig zijn in het conflictgebied (international presence) (Janzen, 2014). De wetenschapper Tshiband (2010) wijst er daarnaast op dat traditionele vredeshandhaving top-down gericht is. Bij vredesmissies zonder wapens is het aanwezig zijn op de plek van het conflict - op lokaal niveau – een essentieel onderdeel. Wij vinden het belangrijk om de verschillende lagen van de bevolking bijeen te brengen, zodat een eventuele oplossing of preventie van het conflict breed gedragen wordt.

Vredesactiviste Janne Poort – van Eeden (2015, p. 1) geeft aan dat er globaal drie doelen zijn van vredesmissies zonder wapens:

- Het voorkomen dat conflicten escaleren naar geweld;
- De veiligheid van en voor burgers vergroten;
- Het helpen bij en faciliteren van conflictoplossing, door het versterken van lokale vredesinitiatieven.¹⁴

Uiteindelijk zullen conflicten moeten worden opgelost door de conflicterende partijen zelf; maar dikwijls kan de hulp van onpartijdige buitenstaanders nodig zijn. Zij mogen zich alleen met het conflict bemoeien als de conflicterende partijen – of groepen daaruit – om de hulp vragen. Zij kunnen bijvoorbeeld helpen met:

- Training en deskundigheidsverbetering van de onderdrukte groepen;
- Toezien bij demonstraties of bij gespannen situaties;
- Mensenrechtenschendingen in de openbaarheid brengen;
- Waarheidsbevinding: feiten verzamelen en publiceren;
- Beschermende aanwezigheid of veilige toevluchtsoorden organiseren.

Erica Chenoweth en Maria J. Stephan argumenteren in hun artikel "Drop Your Weapons – When and Why Civil Resistance Works" dat er "a responsibility to assist" moet komen.¹⁵ Het gaat hierbij om de verantwoordelijkheid om vredesactivisten en burgergroeperingen bij te staan voordat confrontaties tussen burgers en autoritaire regimes uitmonden in gewelddadige conflicten. Wij vinden dat ook Nederland deze 'responsibility to assist' op zich moet nemen. Dit kan door de Nederlandse organisaties die dit onderdeel van vredesmissies zonder wapens uitvoeren te ondersteunen. Nederlandse organisaties die dit (kunnen) ondernemen zijn: Christian Peace Makers Team (CPT), PAX, Peace Brigades International, Eirene, Burundi Women for Peace and Development, Vrouwenorganisatie Nederland-Darfur, Vrouwen voor Vrede op de Molukken, Women Peacemakers Program, Justitia & Pax, Mensen met een Missie en Kerk in Actie.

Hoewel deze organisaties genoeg kennis in huis hebben om vredeswerkers te trainen en uit te zenden, werken zij met name om financiële redenen nog maar op kleine schaal. Poort – van Eeden (2015, p. 3) geeft aan dat de regering in Duitsland vredesmissies zonder wapens financiert. De overheid financiert daar vanaf 1999 mee aan een consortium van acht NGO's die jaarlijks ruim tweehonderd vredeswerkers trainen en uitzenden op vredesmissies zonder wapens. Ook de Europese Commissie en de Verenigde Naties steunen deze missies door middel van een financiële bijdrage aan Nonviolent Peaceforce in onder andere Sri Lanka, de Filippijnen en Zuid-Sudan.

Het onderzoek van Janzen (2014) laat zien dat de lengte van training die de beoefenaars van vredesmissies zonder wapens krijgen varieert. Hij benadrukt dan ook het belang van gestandaardiseerde educatie en het delen van 'best practices'. Het is van groot belang om vredesmissies zonder wapens te evalueren, om het succes en de beperkingen ervan in kaart te brengen. Dat is een gebied waar nog steeds veel te winnen valt en daarvan zijn we ons bewust. Vredesmissies zonder wapens bieden ook niet de oplossing in elk conflict – het blijft immers maatwerk. Toch biedt het succes van Nonviolent Peaceforce, het Duitse consortium en ook de Nederlandse vredesorganisaties inzicht in de effectiviteit en noodzaak van deze missies. Een relatief klein bedrag van 4 miljoen per jaar kan al een wezenlijk verschil maken.¹⁶

¹¹ http://walt.foreignpolicy.com/posts/2013/08/29/imaginative_creative_way_deal_with_syrian_crisis

¹² De Nederlandse initiatiefgroep 'Vredesmissies zonder Wapens' gebruikt de term "Vredesmissies zonder Wapens" als synoniem voor wat in de internationale wetenschappelijke literatuur "unarmed civilian peacekeeping" wordt genoemd.

¹³ Zie ook: <http://www.nonviolentpeaceforce.org/np-news/2014-06-26-17-22-56/455-un-panel-recommends-unarmed-civilian-protection-summer-2015>

¹⁴ Janne Poort – van Eeden (2015, p. 6) wijst erop dat er vaak gesproken wordt van conflictpreventie (zie bijvoorbeeld VN resolutie 2171). Ze geeft aan dat het beter is om te spreken van preventie van geweld. Conflicten ontstaan vaak rond sociale onrechtvaardigheid en kunnen heel goed ontwikkeling en verbetering brengen, als ze maar niet leiden tot een geweldsuitbarsting.

¹⁵ <https://www.foreignaffairs.com/articles/libya/2014-06-16/drop-your-weapons>

¹⁶ Dit bedrag van vier miljoen is een schatting. Het is gebaseerd op een inventarisatie bij een achttal Nederlandse vredesorganisaties die vredeswerkers kunnen en willen uitzenden op vredesmissies zonder wapens. Het bedrag is tevens gestoeld op de kosten die het Duitse consortium ongeveer maakt per vredeswerker.

VERBOD OP KILLERROBOTS

Nobelprijswinnares voor de Vrede Jody Williams hield op het symposium over “Women, Peace and Security” op 24 april jongstleden in Den Haag een vurig pleidooi voor een verbod op killerrobots. “Geen enkele robot zou ooit een mens mogen doden”. Ze herinnerde ons aan de opstand van 1989 op het Chinese plein van Tianmen, het Plein van de Hemelse Vrede. Alhoewel de soldaten orders hadden gekregen om te schieten, weigerden sommigen om dat te doen. “Stel je nou voor dat het robots waren geweest?”. Begin augustus 2015 lanceerden ongeveer 1500 wetenschappers op het gebied van artificiële intelligentie en technologie een brief waarin gepleit wordt voor een verbod op offensieve autonome wapens¹⁷. In Nederland zet Pax zich in voor een verbod op volledig autonome wapensystemen die zelfstandig hun doelwit selecteren en vervolgens zonder enige menselijke interventie besluiten om tot de aanval over te gaan of niet¹⁸.

LITERATUURLIJST

- Adviesraad Internationale Vraagstukken (april 2015). *Instabiliteit rond Europa: Confrontatie met een nieuwe werkelijkheid*. No. 94.
- Adviesraad Internationale Vraagstukken (april 2013). *Tussen woord en daad: perspectieven op duurzame vrede in het Midden-Oosten*. No. 83.
- Beleidsbrief *Betrekkingen met Rusland 13 mei 2015*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2014–2015, 34 000 V, nr. 69.
- *Brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking. Actuele situatie in Noord-Afrika en het Midden-Oosten [nb de brief gaat over Jemen]*. Tweede Kamer, vergaderjaar 2014–2015, 32 623, nr. 151.
- *Geestelijken sussen conflicten*. De Volkskrant, 26 augustus 2015. P. 15.
- Janzen, Randy. 2014. *Shifting Practices of Peace: What is the Current State of Unarmed Civilian Peacekeeping?* *Peace Studies Journal*, Vol. 7, Issue 3, Available at: <http://peaceconsortium.org/peace-studies-journal-vol-7-issue-3-2014>
- Loewenstein, A. en Ahmed Moor, A. (eds.), *After Zionism: One State for Israel and Palestine*. London: Saqi Books, 2012.
- Mahony, L. (2006). *Proactive presence: Field strategies for civilian protection*. Geneva: Henry Dunant.
- *Manifest over versterking van de Nederlandse Defensie (april 2015)*. Leden van de initiatiefgroep: Harry J van den Bergh, Dick Berlijn, Arend Jan Boekstijn, Lodewijk Castelijns, Hans Hillen, Cees Homan en Gerrit Valk.
- Poort – van Eeden, J. (maart 2015). *Initiatiefgroep Vredesmissies zonder wapens. Beleidsdocument ‘Vredesmissies zonder wapens’*. Schirch, L. (2006).

¹⁷ http://futureoflife.org/AI/open_letter_autonomous_weapons

¹⁸ <http://www.paxvoorvrede.nl/wat-wij-doen/programmas/killer-robots>

VERBOD OP NUCLEAIRE WAPENS

Kernwapens zijn de meest vernietigende wapens ter wereld. Ze treffen zonder onderscheid zowel militairen als burgers, zoals aan het eind van de Tweede Wereld Oorlog in Hiroshima en Nagasaki. De VN heeft 26 september uitgeroepen tot International Day for the Total Elimination of Nuclear Weapons. Wij willen graag dat Nederland pleit voor een verbod op kernwapens (zich hard maakt voor een Global Zero) en zich hier internationaal voor inzet. Wij ondersteunen het burgerinitiatief Teken tegen Kernwapens dat Pax heeft gehouden dan ook van harte. Meer dan 40.000 mensen tekenden dit initiatief dat betekent dat de Tweede Kamer binnenkort moet debatteren over een nationaal verbod op kernwapens. De handtekeningen worden in september aangeboden.

Civilian peacekeeping: Preventing violence and making space for democracy. Uppsalla, Sweden: Life and Peace Institute.

- Tshiband, S. (2010). *Peacekeeping: A civilian perspective?* *Journal of conflictology*, 1, 2, 1-10.
- *Vestigt Islamitische Staat een nieuwe provincie in Sinai?* *De Volkskrant*, 3 juli 2015. P. 7.
- *Verenigde Naties (8 juni 2015)*. *Report of the Secretary-General on Children and armed conflict for the information of the members of the Security Council*.
- *Verenigde Naties, High Level Independent Panel on United Nations Peace Operations*. (16 juni 2015). *Uniting our strengths for peace – politics, partnership and people*.
- *Verenigde Naties, UNHCR (18 juni 2015)*. *World at War. Global Trends: Forced Displacement in 2014*.
- *Verenigde Naties resolutie 2139*. <http://www.un.org/press/en/2014/sc11292.doc.htm>.
- *Voedselhulp Syrische vluchtelingen in Jordanië gehalveerd door geldtekort*. NRC Handelsblad, 31 juli 2015.
- Wallis, T. (2010). “Best practices for unarmed civilian peacekeeping”. In: C. Schweitzer (ed.), *Civilian Peacekeeping: A Barely Taped Resource*. Wahlenau: Institut für Friedensarbeit und Gewaltfreie Konfliktaustragung (IFGK) and Nonviolent Peaceforce.
- *Werken aan Rechtvaardige Vrede. Special van het kwartaalblad Vredesspiraal van Kerk en Vrede*. 11(3), September 2015.

AANBEVELINGEN

Investeren in vrede vraagt om politieke prioriteiten en financiële bijdragen

- Ten eerste adviseren wij om (nog) meer aandacht te besteden aan diplomatie en dit langdurig te doen. Het gaat hierbij om het (verder) vergroten van de inspanningen om oorlogsgeweld door middel van geweldloze oplossingen te voorkomen en op te lossen.¹⁸ Nederland is in de eerste helft van 2016 voorzitter van de Europese Unie. Een van de prioriteiten is het activeren en beschermen van burgers.¹⁹ Daadkrachtige diplomatieke initiatieven om te komen tot vrede in onder andere Syrië en Israël-Palestina passen hier volgens ons uitstekend in.
- Ten tweede pleiten wij voor meer financiële middelen voor diplomatie, humanitaire hulp en ontwikkelingssamenwerking.²⁰ Hierbij valt ons op dat er, in tegenstelling tot bij het budget van Defensie, geen norm is waaraan het budget voor diplomatie aan zou moeten voldoen. Ook denken wij dat het draagvlak voor diplomatie vergroot zou worden indien diplomaten meer zichtbaar zijn in de media en in het maatschappelijke debat. Daarnaast vragen wij ons af hoe ‘best practices’ op het gebied van diplomatie gedeeld worden (zoals in de Centraal Afrikaanse Republiek). Tevens pleiten wij voor meer budget voor humanitaire hulpverlening. Minister Ploumen heeft jaarlijks circa 200 miljoen euro te besteden voor humanitaire hulp. Voor 2015 is dat geld al op. Ook van de extra 570 miljoen euro die de minister vorig jaar kreeg om gedurende vier jaar te besteden is de helft al op. Daarnaast zien we graag dat het budget voor ontwikkelingssamenwerking weer op 0,8% van het Bruto Nationaal Product komt.
- Ten derde zou er bij conflictvoorkoming en conflictoplossing meer aandacht moeten zijn voor “a responsibility to assist”. Dit kan bijvoorbeeld door het ondersteunen van vredesmissies zonder wapens. We willen dan ook graag dat de Nederlandse regering vredesmissies zonder wapens meerdere jaren financiert, wat ons betreft met 4 miljoen euro per jaar voor de komende vijf jaar uit het budget van Defensie. Het is belangrijk dat de organisaties de gelegenheid krijgen om verder te professionaliseren en een trackrecord op te bouwen.
- Ten vierde dient Nederland zich in te zetten voor de bescherming van kinderen in gewapende conflicten. Extreem geweld leidde in 2014 tot een ernstige schending van de rechten van kinderen. Ze werden disproportioneel veel aangevallen en vaak ook direct doelwit van geweld.²¹ Militaire operaties die geleid worden door regionale of internationale coalities leiden tot het doden en verminken van kinderen.²² Ook de re-integratie van kinderen die gerekruteerd en gebruikt zijn in extreem geweld verdient veel aandacht.

Anders investeren in bondgenootschappen

- Ten vijfde adviseren wij om ook een andere visie op bondgenootschappen te vormen. Zo zou Duitsland wellicht intermediair kunnen zijn als het gaat om het verminderen van de spanning tussen het Westen en de Russische Federatie. Daarnaast kunnen Duitsland, Rusland en Iran wellicht helpen bij het oplossen van het conflict in Syrië gezien de patstelling tussen de vijf permanente leden van de VN Veiligheidsraad en Iran. Minister Koenders bezoekt dit najaar Iran, wij verwachten van hem dat hij de oorlog in Syrië en een weg naar vrede bespreekt.
- Ten zesde pleiten wij voor het “casus gericht” werken aan vredesoplossingen en het delen van “best practices”. De internationale gemeenschap zou (nog) meer kunnen samenwerken om landen bij te staan die getroffen zijn of worden door een conflict. Hierbij gaat men uit van het werken naar het doel: het bereiken van duurzame vrede. Volgens ons zijn ook ‘zachte’ skills van belang, zoals de goede relaties die Nederland onderhoudt met zowel Israël als de Palestina. Hierbij wordt opgemerkt dat naar onze mening de landen die door het conflict getroffen zijn zelf de eerst verantwoordelijken zijn om het conflict te voorkomen of op te lossen.

Investeren in ‘do no harm’

- Ten zevende streven wij naar een verbod op de ontwikkeling, de productie en het gebruik van volledig autonome wapens (de zogenaamde killerrobots). Zie de paragraaf over killerrobots voor meer informatie.
- Ten achtste vinden wij dat Nederland zich in dient te zetten voor een verbod op kernwapens. Zowel in eigen land als internationaal. De kernwapens die in Nederland zijn opgeslagen dienen zo spoedig mogelijk verwijderd te worden en we vinden dat Nederland zich in moet zetten voor een no first-use policy van de NAVO.

¹⁸ Zie ook resolutie 2171 (2014) van de VN-Veiligheidsraad, waarin aangegeven wordt dat landen meer moeten investeren in de preventie van conflicten (zie ook Poort – van Eeden, maart 2015).

¹⁹ http://www.europa-nu.nl/id/vjdepap91b1/nederlands_voorzitterschap_europese_unie

²⁰ Zie ook de motie van Ganzevoort, medege tekend door Elzinga, Kox, Schrijver en De Vries 24 maart 2015, Eerste Kamer.

²¹ Punt C 11 uit het rapport van de Secretaris Generaal van de Verenigde Naties, 8 juni 2015.

²² Punt C 13 uit het rapport van de Secretaris Generaal van de Verenigde Naties, 8 juni 2015.

DE INITIATIEFNEMERS VAN HET VREDESMANIFEST:

- African Sky,
- Burundian Women for Peace and Development,
- Christian Peace Makers Team afdeling Nederland,
  - Eirene Nederland,
  - Multicultural Women Peace Network,
  - Peace SOS (i.o.),
- Platform Vrouwen en Duurzame Vrede

Nb: het Multicultural Women Peace Network en het Platform Vrouwen en Duurzame Vrede zijn koepelorganisaties waarbij meerdere organisaties zijn aangesloten. Daarnaast is ook een aantal lid organisaties vermeld.

DE MEDEONDERTEKENAARS:

- EVS EcoVrede
- Kerk en Vrede
- Stichting voor actieve geweldloosheid
- Sundjata
- Vrouwen voor Vrede
- Vredesbeweging Pais

Alle mensen die gereageerd hebben op de oproep op de Vredeslijst om input te leveren worden ook van harte bedankt!